

4.6.2020

VN/11811/2020

VN/11811/2020-OKM-1

Kansallisarkisto

OKM; Opetus- ja kulttuuriministeriön tilinpäätöskannanotto Kansallisarkiston vuoden 2019 toiminnasta

1. Tuloksellisuus ja tulostavoitteiden toteutuminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tänään päättänyt valtion talousarvioasetuksen (1243/1992)66 i §:n mukaisesta tilinpäätöskannanotosta Kansallisarkistolle.

Kansallisarkisto on pääosin saavuttanut sille vuodelle 2019 asetetut tulostavoitteet. Kansallisarkiston toiminnan vaikuttavuus perustuu suomalaisen yhteiskunnan ja viranomaistoiminnan keskeisen asiakirjallisen aineiston säilymisen ja saatavuuden varmistamiseen tutkimus- ja muuhun käyttöön luotettavasti, asiakaslähtöisesti ja digitalisaatiota hyödyntäen.

Kansallisarkiston vuoteen 2020 ulottuva strategia pyrkii edistämään digitalisaatiota arkiston toimialueella, kehittämään digitaalisia palveluita ja ottamaan sen huomioon henkilöstön työtehtävissä. Kansallisarkisto saattoi loppuun valtioneuvoston 21.6.2017 periaatepäätöksen pohjalta aloitetun massadigitoinnin pilotoinnin sekä siirtyi massadigitoinnin tuotantovaiheeseen, ja edisti käsinkirjoitetun tekstin tunnistamista Readhankkeessa saaden EU-arvioinnissa erinomaisen arvosanan. Kansallisarkiston verkkopalvelut vähensivät fyysisiä asiakaskäyntejä. Kansallisarkisto aloitti uuden, vuoteen 2025 ulottuvan strategian valmistelun.

Kansallisarkistolle asetetuista yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden neljästä indikaattorista kolme liittyy digitalisaatioon. Kaikkien indikaattoreiden tavoitteet saavutettiin. Indikaattoreista kolme ylitti tavoitteet: arkistoaineiston kokonaismäärä (hm), digitointiaste (% kokonaismäärästä) sekä sähköisen asioinnin osuus tietopyyntötilauksista.

Tuotoksiin ja laadunhallintaan liittyen Kansallisarkisto saavutti kertomusvuonna suoritteille ja julkishyödykkeille asetetusta kymmenestä tavoitteesta kaksi. Kahdeksaa tavoitetta ei aivan saavutettu, mutta toisaalta näistä kolmen, tutkijasalikäyntien, tutkijasaliin toimitettujen asiakirjojen samoin kuin kaukolainojen määrällinen väheneminen on seurausta sähköisen aineiston määrän ja sähköisten asiointipalvelujen kasvusta, ja on suuntana perusteltu ja Kansallisarkiston strategian mukainen. Digitoidun aineiston määrää (kuvausyksikkö/v.) koskeva tavoite ylitettiin selvästi.

Palvelukyvylle ja laadulle asetetuista kolmesta tavoitteesta kaksi saavutettiin.

Tulossopimuksessa ei ole asetettu määrällisiä tavoitteita toiminnan tuottavuudelle eikä taloudellisuudelle. Kansallisarkisto on kuitenkin toimintakertomuksen liitteen 1 taulukossa esittänyt keskeisten suoritteiden tuottavuutta vertailuna kolmen vuoden ajalta sekä vuosien 2018 ja 2019 välisen muutoksen prosentteina. Kertomusvuonna työn tuottavuus lisääntyi kuudessa suoriteryhmissä ja laski viidessä.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29	Meritullinkatu 10	0295 16001	09 135 9335	kirjaamo@minedu.fi
00023 Valtioneuvosto	Helsinki	+358 295 16001	+358 9 135 9335	

Kansallisarkisto on esittänyt keskeisten suoritteiden taloudellisuuden (yksikkökustannukset) vertailuna kolmen vuoden ajalta. Yksikkökustannukset laskivat kuudessa ja kasvoivat viidessä suoriteryhmissä.

Toiminnallista tehokkuutta kuvaavan mittarin, arkistoaineiston hyllymetrimäärä henkilötyövuotta kohden vuodessa (1095 hm/htv), ei aivan saavutettu (toteuma 2019: 1066).

Toimintakertomus sisältää asianmukaisen analyysin tulostavoitteiden toteutumisesta ja lukuihin vaikuttavista tekijöistä. Ministeriö katsoo, että huomioon ottaen Kansallisarkiston esiin tuomat seikat, tuloksellisuuden ja toiminnallisuuden tehokkuuden taso on riittävä.

Kansallisarkistossa tehtiin 206,7 henkilötyövuotta. Henkilöstövoimavarojen hallintaan ja kehittämiseen liittyen Kansallisarkiston työtyytyväisyysindeksi, (2018: 3,3, 2019: 3,3, tavoite 2019 3,7, valtio: 3,59) pysyi edellisvuoden tasolla, mutta tavoitetta ei saavutettu. Johtajuusindeksi (2018: 3,23, 2019: 3,3, valtio 3,42) nousi edellisvuodesta, mutta asetettua tavoitetta (2019: 3,6) ei saavutettu. Sairauspoissaolot nousivat 12,7 päivään (2018: 9,7 päivää/htv), kun tavoite oli 8 päivää/htv tai sitä pienempi (valtio 8,6). Koulutuspäivien osuus työpäivistä laski edellisvuodesta (2018: 0,5 työpäivää/htv, 2019: 0,4) eikä tavoitetta (2,5 työpäivää/htv, valtio 2,9) saavutettu.

Kansallisarkiston toimintamenot (nettomenot) vuonna 2019 olivat yhteensä 20 375 000 euroa sisältäen 900 000 euron lisätalousarviorahoituksen. Vuodelta 2018 siirtyi toimintamenorahoitusta 900 000 euroa, josta 400 000 euroa käytettiin kiinteistöjen vuokrien maksamiseen, ja 500 000 euroa oli sidottu massadigitoinnin pilotointiin. Vuodelle 2020 siirtyi 1 800 000 euroa.

Kansallisarkiston tilinpäätös sisältää maksullisen palvelutoiminnan laskelmat eriteltynä julkisoikeudellisten suoritteiden, liiketaloudellisesti hinnoiteltavien suoritteiden sekä erillislakiin perustuvien suoritteiden kustannusvastaavuuslaskelmiin. Kaikkien suoriteryhmiä tuotot alittivat miljoona euroa, mutta myös niitä koskevat laskelmat on esitetty tilinpäätöksessä.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus sekä tuotot laskivat hieman (2018: 1,3 miljoonaa euroa, 2019: 1,2 miljoonaa euroa). Tuottojen väheneminen johtui lähinnä maksullisen digitoinnin vähenemisestä. Maksullisten julkisoikeudellisten suoritteiden tuotto oli 170 000 euroa (2018: 174 000 euroa), ja kustannusvastaavuus laski 35,6 %:iin (2018: 45,3 %). Liiketaloudellisten suoritteiden tuotto laski 736 000 euroon (2018: 821 000 euroa) ja kustannusvastaavuus 82,8 %:iin (2019: 95,9 %). Laskelmassa on mukana myös arkisto- ja muiden toimitilojen vuokraus. Tulossopimuksen mukaisesti viraston liiketaloudellisten palveluiden hinnoittelun tulee olla sellaista, että palvelut tuottavat voittoa (100 % tai yli). Maksut perustuvat vuonna 2019 uudistettuun maksuasetukseen sekä hinnastoon.

Yhteisrahoitteisen toiminnan omarahoitusosuus pieneni edellisvuoden 39,06 %:sta 28,36 %:iin, mikä on oikea suunta. Kansallisarkisto sai ulkopuolista rahoitusta hankkeisiin yhteensä 2 miljoonaa euroa (2018: 1,3) miljoonaa euroa. Merkittävä osuus yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoista oli massadigitoinnin pilotoinnille myönnettyä määrärahaa. Tulossopimuksessa todetaan, että mikäli viraston yhteisrahoitteisen toiminnan omarahoitusosuus ylittää 30 %:a, tulee toiminnan tukea vahvasti viraston ydintoimintoja. Kansallisarkiston mukaan kaikki sen yhteisrahoitteiset toiminnot tukevat viraston ydintoimintoja.

Erillislakien mukaisten suoritteiden kustannusvastaavuus laski (2018: 29,97 %, 2019: 24,7 %). Suoritteet käsittävät julkisuuslain tarkoittamia jäljenteitä ja niiden etsintämaksuja. Tähän ryhmään kuuluvat jäljennepalvelutilaukset, joiden alle puoli tuntia kestävästä etsinnästä ei hinnaston mukaan peritä maksua. Tilauksiin kohdistuvaa työaikaa ei erikseen kohdisteta aineiston etsintään, jäljenteiden ottamiseen tai toimittamiseen asiakkaalle. Vuonna 2019 Kansallisarkisto tarkasteli toimintojen kehittämisessä maksullisen ja maksuttoman toiminnan eriyttämistä, jonka lopputuloksena seurantakohteita uudistettiin vuodelle 2020.

2. Tuloksellisuuden raportoinnin asianmukaisuus

Kansallisarkiston tilinpäätös sisältäen toimintakertomuksen on laadittu asianmukaisesti ja siitä saa kuvan tulostavoitteiden toteutumisesta.

Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuksessa on todettu, että toiminnallisesta tehokkuudesta on esitetty oikeat ja riittävät tiedot.

3. Kansallisarkiston toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Ministeriö edellyttää Kansallisarkiston jatkavan määrätietoista työtä tulossopimuksessa sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja toiminnan kehittämiseksi sekä tuloksellisuuden parantamiseksi. Tulossopimuksen mukaisesti Kansallisarkiston tulee raportoida tilinpäätöksessä tai sen yhteydessä myös muista tulossopimukseen kirjatusta asioista.

Kansallisarkiston suurimmat haasteet ovat edelleen digitalisaatioon vastaaminen, henkilöstön hyvinvointi, jaksaminen ja työn kohdentaminen tarkoituksenmukaisesti. Kansallisarkiston tulee jatkaa massadigitointia siihen osoitetun rahoituksen puitteissa yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Massadigitoinnin johdosta asiakirjoja saadaan säilytettyä sähköisessä muodossa. Digitoinnin volyymistä riippuen Kansallisarkiston tulevaisuuden lisätilatarvetta saadaan vähennettyä.

Kansallisarkiston tulee varautua arkistolainsäädännön uudistamiseen opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla yhteistyössä asianomaisten tahojen kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen Kansallisarkiston suoritteiden maksuista voimassaolo päättyy 31.12.2020. Kansallisarkiston tulee varautua valmistelemaan perusteltu esitys ministeriön uudeksi maksuasetukseksi vuodesta 2021 alkaen.

Kansallisarkiston liiketaloudellisen toiminnan tulee tuottaa voittoa.

Mikäli viraston yhteisrahoitteisen toiminnan omarahoitusosuus ylittää 30 %, toiminnan tulee tukea vahvasti viraston ydintoimintoja.

Valtiontalouden tarkastusviraston antaman tilintarkastuskertomuksen mukaan Kansallisarkiston tilinpäätöslaskelmat on laadittu säännösten mukaisesti ja niiden liitteenä esitettävät tiedot ja tilinpäätösanalyysi on esitetty valtion talousarviosta annetun asetuksen edellyttämällä tavalla. Talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu. Sisäisen valvonnan osalta ei tarkastuksessa tullut esiin olennaista huomautettavaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Kansallisarkiston välinen vuoden 2020 tulossopimus sisältää rajatun määrän mittareita, mutta Kansallisarkiston tulee edelleen sisällyttää tilinpäätösraportointiinsa riittävän laajasti muita mittareita, jotta viraston toiminnan kokonaisuudesta, vaikuttavuudesta, tuloksellisuudesta ja lähivuosien muutossuunnasta saadaan kattava kuva.

4. Ministeriön toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyrkii omalta osaltaan edistämään massadigitoinnin jatkumista ja asiakirjallisen aineiston arkistointia sähköisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee arkistolainsäädännön uudistamisen yhteistyössä alan tahojen kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö varautuu valmistelemaan yhteistyössä Kansallisarkiston kanssa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen Kansallisarkiston suoritteiden maksuista vuodesta 2021 alkaen.

Ministeriö on valmistellut hallinnonalansa virastoille entistä strategisemmat ja rakenteeltaan yhtenäiset tulossopimukset vuosille 2020-2023. Ministeriö jatkaa hallinnonalansa virastojen tulohajauksessa ministeriön yhtenäisten linjausten ja toimintatapojen toteuttamista.

Ylitarkastaja

Anne Luoto-Halvari

Jakelu

Kansallisarkisto

Tiedoksi

Valtiokonttori
Valtiontalouden tarkastusvirasto VTV
Eduskunnan tarkastusvaliokunta
VM Valtiovarainministeriö
OKM Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen